

Yaa Gyasi
Weg naar huis

Vertaald door Nicolette Hoekmeijer

2017

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM | ANTWERPEN

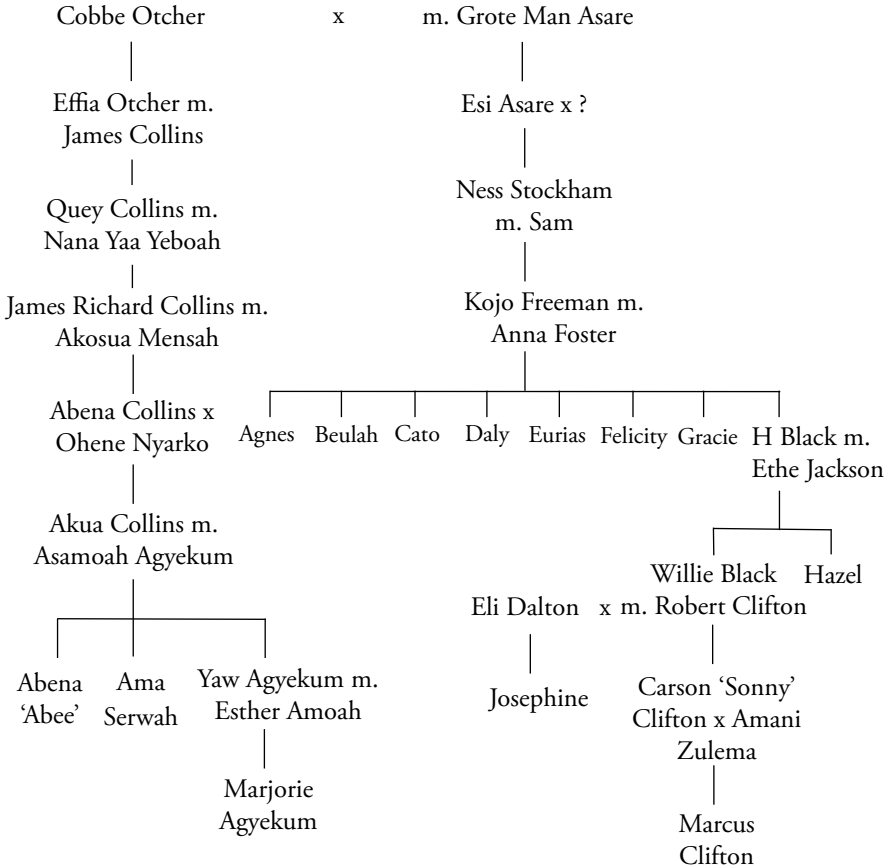
Voor mijn ouders en mijn broers

*Abusua te se kwae: se wo wɔ akyire a wo hunu se ebom; se wo ben
ho a na wo hunu se nnua no bia sisi ne baabi nko.*

Familie is als het bos: als je erbuiten staat lijkt het bos heel
dicht; als je erin staat zie je dat elke boom zijn eigen plek heeft.

– Akan-spreekwoord

Maame

DEEL EEN

Effia

IN DE WARME, muskusachtige nacht waarin Effia Otcher werd geboren, in Fante-land, woedde een brand niet ver van het woonerf van Effia's vader. De brand raasde vele dagen, schroefde een pad door het bos. Hij voedde zich met lucht; hij sliep in holen en hield zich schuil in bomen; hij vlamde overal dwars doorheen, trok zich niets aan van het spoor van vernieling dat hij achterliet, totdat hij uiteindelijk bij een Ashanti-dorp was aangekomen. Daar verdween hij, werd één met de nacht.

Effia's vader, Cobbe Otcher, liet zijn eerste vrouw, Baaba, achter met het pasgeboren kind om te kijken hoeveel schade het vuur had aangericht aan zijn yams, de kostbare knollen die in de wijde omtrek vele families in leven hielden. Zeven van Cobbes yams waren verloren gegaan, en hij ervoer het verlies van elke afzonderlijke yam als een klap voor zijn gezin. Hij wist meteen dat de herinnering aan het vuur dat had gewoed en vervolgens was gevlucht hem zou blijven achtervolgen, en niet alleen hem, maar ook zijn kinderen en zijn kindskinderen, zolang de familielijn zich zou voortzetten. Toen hij terugkeerde naar Baaba's hut waar Effia, het kind van het nachtelijke vuur, doordringend lag te kriesen, keek hij zijn vrouw aan en zei: 'We zullen nooit meer spreken over wat er vandaag is gebeurd.'

De dorpelingen zeiden geregeld dat het kind was geboren uit

het vuur en dat Baaba daarom geen melk had. Effia kreeg de borst van Cobbes tweede vrouw, die net drie maanden eerder een zoon had gebaard. Effia wilde niet drinken, en als ze het wel deed haalde ze met haar scherpe tandvlees de huid open rond de tepels van de vrouw, die de baby op een gegeven moment dan ook niet meer wilde zogen. Zodoende werd Effia steeds magerder, vel over vogelachtig been, een mond als een gapend zwart gat dat hongerige kreten uitstootte die in het hele dorp waren te horen, ook op de dagen dat Baaba het geluid probeerde te smoren, met de ruwe palm van haar linkerhand op de lippen van de baby gedrukt.

‘Geef haar liefde,’ gebood Cobbe, alsof het een eenvoudige handeling betrof, vergelijkbaar met voedsel van een ijzeren bord scheppen en naar de lippen brengen. ’s Nachts droomde Baaba dat ze het kind achterliet in het bos, zodat de god Nyame met haar zou kunnen doen wat hem goeddunkte.

Effia werd ouder. De zomer na Effia’s derde verjaardag kreeg Baaba haar eerste zoon. Het jongetje heette Fiifi en hij was zo dik dat Effia hem soms, wanneer Baaba even niet oplette, als een bal over de grond rolde. De eerste keer dat Effia hem van Baaba mocht vasthouden, liet ze hem per ongeluk vallen. De baby stui-terde op zijn billetjes, kwam op zijn buik terecht en keek op naar iedereen in de hut, aarzelde of hij zou gaan huilen. Hij besloot het niet te doen, maar Baaba, die in de *banku* had staan roeren, haalde de roerstok uit de pan en sloeg Effia ermee op haar blote rug. Elke keer dat de stok loskwam van het lichaam van het meisje bleven er hete, plakkerige stukjes *banku* achter, die in haar huid brandden. Tegen de tijd dat Baaba klaar was, zat de huilende en krijssende Effia onder de brandwonden. Fiifi, die op zijn buik over de grond rolde, keek met grote ogen naar Effia maar gaf geen kik.

Toen Cobbe thuiskwam zag hij zijn andere vrouwen druk in de weer om Effia’s wonden te verzorgen en hij begreep meteen wat er was gebeurd. Baaba en hij maakten tot diep in de nacht ruzie.

Effia kon hen horen, door de dunne wanden van de hut heen waar ze op de grond lag en af en toe wegzakte in een koortsige slaap. In haar droom was Cobbe een leeuw en Baaba een boom. De leeuw rukte de boom uit de grond en smakte hem neer. De boom stribbelde tegen door zijn takken te strekken, waarop de leeuw ze een voor een afbrak. De gevelde boom huilde rode mieren, die door de smalle scheurtjes in de schors liepen. De mieren dromden samen op de zachte aarde bij de top van de stam.

Zo werd de spiraal in gang gezet. Baaba sloeg Effia. Cobbe sloeg Baaba. Tegen de tijd dat Effia tien was, vertelden de littekens op haar lichaam een hele geschiedenis. De zomer van 1764, toen Baaba yams had stukgeslagen op haar rug. Het voorjaar van 1767, toen Baaba met een steen op haar linkervoet had geslagen en haar grote teen had gebroken, die nu voorgoed een andere kant op wees dan de andere tenen. Elk litteken op Effia's lichaam had een pendant op Baaba's lichaam, maar dat weerhield de moeder er niet van om de dochter te slaan, noch de vader om de moeder te slaan.

Effia's ontluikende schoonheid maakte de zaak alleen nog maar erger. Op haar twaalfde kwamen haar borsten op, twee bobbelts die uit haar bovenlijf groeiden, zacht als mango's. De mannen uit het dorp wisten dat het eerste bloed weldra zou vloeien, en ze wachtten op het moment dat ze Baaba en Cobbe om haar hand konden vragen. De geschenken stroomden binnen. Er was een man die palmwijn kon tappen zoals niemand anders dat kon, en een andere man had altijd volle visnetten. Cobbes gezin deed zich tegoed aan Effia's ontluikende vrouwelijkheid. Hun buik, hun handen, ze waren altijd gevuld.

In 1775 werd Adwoa Aidoo als eerste meisje in het dorp ten huwelijk gevraagd door een van de Engelse soldaten. Ze had een lichte huid en een scherpe tong. 's Ochtends, nadat ze een bad had genomen, smeerde ze haar hele lijf in met sheaboter, onder

haar borsten en tussen haar benen. Effia kende haar niet goed, maar ze had haar een keer naakt gezien toen ze van Baaba palmolie naar Adwoa's hut had moeten brengen. Het meisje had een gladde, glanzende huid en een vorstelijk kapsel.

De eerste keer dat de witte kwam, vroeg Adwoa's moeder aan Effia's ouders of zij hem het dorp konden laten zien terwijl Adwoa zich voor hem gereedmaakte.

'Mag ik mee?' vroeg Effia, die al achter haar ouders aan holde. Ze hoorde Baaba's 'nee' in haar ene oor en Cobbes 'ja' in het andere. Haar vaders oor won en niet veel later stond Effia voor het eerst van haar leven oog in oog met een witte.

'Hij vindt het leuk je te ontmoeten,' zei de tolk, terwijl de witte Effia de hand reikte. Ze drukte de toegestoken hand niet. In plaats daarvan kroop ze weg achter het been van haar vader en nam de witte aandachtig op.

Hij droeg een jas met een rij glimmende, goudkleurige knopen. De jas spande om zijn buik. Zijn gezicht was rood en zijn nek leek net een brandende boomstronk. Zijn hele lijf was dik en op zijn voorhoofd en bovenlip parelden dikke zweetdruppels. Effia vond dat hij op een regenwolk leek: grijs, nat en vormeloos.

'Hij zou graag het dorp zien,' zei de tolk, waarop ze zich allemaal in beweging zetten.

Ze gingen eerst naar Effia's eigen woonerf. 'Dit zijn onze hutten,' zei Effia tegen de witte, en hij glimlachte schaapachtig, waarbij er een waas over zijn groenige ogen lag.

Hij begreep het niet. Zelfs nadat zijn tolk met hem had gepraat, begreep hij het nog niet.

Cobbe pakte Effia's hand terwijl hij samen met Baaba de witte rondleidde over hun woonerf. 'Hier, in dit dorp,' zei Cobbe, 'heeft elke vrouw een eigen hut. Die hut deelt ze met haar kinderen. Wanneer haar man de nacht met haar wil doorbrengen, komt hij naar haar hut.'

De blik van de witte klaarde op bij deze uitleg, en ineens begreep Effia dat hij nu met andere ogen keek. De lemen wanden van haar hut, het stro van het dak; hij zag het nu pas echt.

Ze wandelden verder het dorp in, lieten de witte het dorpsplein zien, de vissersbootjes van uitgeholde boomstronken die de mannen met zich meedroegen wanneer ze de paar kilometer naar de kust liepen. Effia dwong zich om ook zelf alles met andere ogen te bekijken. Ze rook de zilte zeelucht die de haartjes in haar neus streekte, voelde de bast van een palmboom, scherp als schrammen, zag het diepe, diepe rood van de aarde overal om hen heen.

‘Baaba,’ vroeg Effia toen de mannen een eindje vooruit waren gelopen. ‘Waarom trouwt Adwoa met deze man?’

‘Omdat haar moeder zo heeft besloten.’

Een paar weken later keerde de witte terug voor een beleefdheidsbezoek aan Adwoa’s moeder, en het hele dorp liep uit om te kijken wat hij voor geschenken had meegebracht. Er was de bruidsschat van vijftien pond. Er waren dingen die hij had meegebracht uit het Fort, door een paar Ashanti op de rug gedragen. Cobbe liet Effia weer achter hem staan terwijl ze zich vergaapten aan de bedienden die binnenkwamen met stoffen, graan, goud en ijzer.

Toen ze weer naar hun eigen woonerf liepen, nam Cobbe Effia even apart, terwijl zijn vrouwen en de andere kinderen doorliepen.

‘Begrijp je wat er net gebeurde?’ vroeg hij. In de verte pakte Baaba Fiifi’s hand. Effia’s broertje was net elf geworden, maar hij kon nu al met blote handen en voeten in een palmboom klimmen.

‘De witte is gekomen om Adwoa mee te nemen,’ zei Effia.

Haar vader knikte. ‘De witten wonen in Cape Coast Castle, het Fort. Daar drijven ze handel met ons volk.’

‘In ijzer en graan?’

Haar vader legde zijn hand op haar schouder en drukte een kus op haar voorhoofd, maar toen hij weer rechtop ging staan, was de blik in zijn ogen zorgelijk en afwezig. ‘Ja, we krijgen ijzer en graan, maar we moeten er ook iets voor teruggeven. Die man is uit Cape Coast gekomen om met Adwoa te trouwen, en er zullen nog meer mannen komen zoals hij, mannen die onze dochters weghalen. Maar voor jou, mijn kind, zie ik een grootsere toekomst dan de vrouw te worden van een witte. Jij zult trouwen met een man uit ons dorp.’

Net op dat moment draaide Baaba zich om en Effia en zij keken elkaar recht in de ogen. Baaba leek boos. Effia keek naar haar vader, benieuwd of hij het ook had gezien, maar Cobbe zweeg.

Effia wist wel met wie zij het liefst zou trouwen, en ze hoopte vurig dat haar ouders hem zouden uitkiezen. Abeeku Badu zou het volgende dorpshoofd worden. Hij was lang, had een huid als een avocadopit en grote handen met lange, slanke vingers die tijdens het praten als bliksemschichten heen en weer schoten. Hij was de afgelopen maand vier keer naar hun woonerf gekomen en later die week zouden hij en Effia samen een maaltijd nuttigen.

Abeeku bracht een geit mee. Zijn bedienden droegen yams en vis en palmwijn. Baaba en de andere vrouwen stookten hun vuur op en verhitten de olie. Er hingen heerlijke geuren in de lucht.

Die ochtend had Baaba Effia's haar gevlochten. Twee lange vlechten, met in het midden een scheiding. Zo zag ze eruit als een ram, sterk, onverzettelijk. Effia had haar naakte lichaam geolied en haar oren behangen met goud. Tijdens het eten zat ze tegenover Abeeku, zag tot haar genoegen dat hij haar steelse, bewonderende blikken toewierp.

‘Was je bij de ceremonie van Adwoa?’ vroeg Baaba zodra alle mannen waren bediend en ook de vrouwen eindelijk konden gaan eten.

‘Ja, ik was erbij, maar niet lang. Het is jammer dat Adwoa het dorp gaat verlaten. Ze zou een goede vrouw zijn geweest.’

‘Ga je voor de Engelsen werken als je dorpshef bent?’ vroeg Effia. Cobbe en Baaba wierpen haar een strenge blik toe en ze sloeg haar ogen neer, maar toen ze weer opkeek zag ze Abeeku glimlachen.

‘We werken samen met de Engelsen, Effia, we werken niet vóór ze. Dat is de definitie van handel. Als ik dorpshef ben gaan we op dezelfde voet verder, dan blijven we bemiddelen tussen de Ashanti en de Engelsen.’

Effia knikte. Ze wist niet precies wat zijn woorden betekenden, maar de blikken van haar ouders maakten haar duidelijk dat ze er maar beter het zwijgen toe kon doen. Abeeku Badu was de eerste man die ze hadden uitgenodigd om haar te leren kennen. Effia hoopte vurig dat hij haar als vrouw zou willen, maar ze wist nog niet wat hij voor soort man was, aan wat voor soort vrouw hij behoefte had. In haar eigen hut kon Effia haar vader en Fiifi alles vragen wat ze maar wilde. Het was Baaba die nooit iets zei en die van Effia hetzelfde verlangde, het was Baaba die haar had geslagen toen Effia vroeg waarom ze haar niet had laten zegenen, zoals andere moeders met hun dochters deden. Alleen wanneer Effia er het zwijgen toe deed, wanneer ze geen vragen stelde en zich zo klein mogelijk maakte, voelde ze iets van Baaba's liefde, of wat daarvoor moest doorgaan. Misschien zou Abeeku hetzelfde van haar verlangen.

Abeeku was klaar met eten. Hij gaf iedereen een hand en bleef even staan bij Effia's moeder. ‘Laat het me weten wanneer ze zover is,’ zei hij.

Baaba greep naar haar hart en knikte ernstig. Cobbe en de andere mannen liepen met Abeeku mee en de rest van de familie zwaaide.

Die nacht maakte Baaba Effia wakker, terwijl ze op de vloer

van hun hut lag te slapen. Effia voelde de warme adem van haar moeder tegen haar oor. 'Als je bloed komt, Effia, moet je dat verbergen. Je mag het alleen tegen mij zeggen,' zei ze. 'Begrepen?' Ze gaf Effia een paar palmladeren die ze tot zachte lapjes had gerold. 'Duw deze naar binnen en controleer ze elke dag. Als ze rood worden moet je het me vertellen.'

Effia keek naar de palmladeren in Baaba's uitgestoken handen. Ze pakte ze niet meteen aan, maar toen ze opkeek meende ze iets van wanhoop in de ogen van haar moeder te bespeuren. Omdat die blik op de een of andere manier Baaba's trekken wist te verzachten, en omdat Effia zelf maar al te vertrouwd was met wanhoop, die vrucht van verlangen, deed ze wat haar werd gezegd. Effia keek elke dag of de palmladeren rood waren, maar ze kwamen telkens groenwit naar buiten. In het voorjaar werd het dorps-hoofd ziek en keek iedereen met een schuin oog naar Abeeku, benieuwd of hij al in staat was de taak over te nemen. In die maanden trouwde hij met twee vrouwen, Arekua de Wijze en Millicent, de halfbloed dochter van een Fante-vrouw en een Engelse soldaat. De soldaat was bezweken aan koortsen en had zijn vrouw en zijn twee kinderen een fortuin nagelaten, waarmee ze konden doen en laten wat ze maar wilden. Effia bad dat weldra de dag zou komen dat alle dorpelingen haar Effia de Schone zouden noemen, zoals Abeeku haar nu al noemde, de sporadische keren dat hij toestemming kreeg met haar te praten.

Millicents moeder had een nieuwe naam gekregen van haar witte echtgenoot. Het was een stevige, vlezige vrouw met tanden die fonkelden tegen de donkere nacht van haar huid. Na de dood van haar man had ze besloten het Fort te verlaten en in het dorp te gaan wonen. Omdat de witte mannen in hun testament geen geld konden nalaten aan hun Fante-vrouwen en kinderen, lieten ze het na aan andere soldaten en vrienden, die de vrouwen vervolgens geld gaven. Millicents moeder had genoeg geld om een

nieuw begin te maken en een lapje grond te kopen. Millicent en haar moeder kwamen geregeld op bezoek bij Effia en Baaba omdat ze, zoals ze zeiden, binnenkort tot dezelfde familie zouden behoren.

Effia had nog nooit een vrouw gezien met zo'n lichte huid als Millicent. Haar zwarte haar reikte tot halverwege haar rug en in haar ogen zweemde iets groens. Ze glimlachte zelden en ze sprak met omfloerste stem, met een merkwaardige Fante-tongval.

'Hoe was het in het Fort?' vroeg Baaba op een dag aan Millicents moeder, toen de vier vrouwen bij elkaar zaten en een gerechtje nuttigden van pinda's en bananen.

'Het was goed, heel goed. O ja, ze zijn echt heel goed voor je, die mannen! Alsof ze nog nooit met een vrouw zijn geweest. Ik vraag me af wat die Engelse echtgenotes van ze uitspookten. Gelooft me, mijn man keek me aan alsof ik water was en hij een vuur dat elke avond opnieuw geblust moest worden.'

De vrouwen lachten. Millicent glimlachte even naar Effia en Effia wilde haar vragen hoe het was om met Abeeku te zijn, maar ze durfde niet.

Baaba boog wat dichter naar Millicents moeder, maar Effia kon haar evengoed verstaan. 'En ze betalen een goede bruidsschat, toch?'

'Eh, ik kan je zeggen dat mijn man mijn moeder tien pond heeft betaald, en dat is vijftien jaar terug! Begrijp me goed, zuster, het geld is fijn, maar ik ben evengoed blij dat mijn dochter met een Fante is getrouwd. Zelfs al had een soldaat twintig pond geboden, dan zou ze nooit de vrouw van een dorpshef zijn geworden. En wat erger is, ze zou in het Fort moeten wonen, ver weg van mij. Nee, nee, het is beter om je dochter met een man uit het dorp te laten trouwen, dan blijft ze tenminste in de buurt.'

Baaba knikte en keek naar Effia, die snel haar blik afwendde.

Die nacht, net twee dagen na haar vijftiende verjaardag, kwam

het bloed. Het was niet de krachtige stroom van oceaangolven die Effia had verwacht, maar eerder een beekje, regenwater dat druppel voor druppel op één plek door het dak van een hut sijpelde. Ze waste zich en wachtte tot haar vader Baaba alleen had gelaten, zodat ze het haar kon vertellen.

‘Baaba,’ zei ze, terwijl ze haar de roodgekleurde palmbladeren toonde. ‘Mijn bloed is gekomen.’

Baaba legde een hand tegen haar lippen. ‘Wie weet het nog meer?’

‘Niemand,’ zei Effia.

‘Zorg dat dat zo blijft. Begrepen? Als iemand vraagt of je al een vrouw bent, zeg je van niet.’

Effia knikte. Ze wilde zich omdraaien, maar er was een vraag die als hete kolen in haar binnenste brandde. ‘Waarom?’ zei ze uiteindelijk.

Baaba stak een paar vingers in Effia’s mond en trok haar tong naar buiten, haar scherpe nagels in het puntje gedrukt. ‘Wat denk je wel om zulke vragen te stellen, eh? Als je niet gewoon doet wat ik zeg, zorg ik dat je nooit meer zult praten.’ Ze liet Effia’s tong los en de rest van die nacht proefde Effia haar eigen bloed.

Een week later stierf het oude dorpshoofd. Alle omliggende dorpen werden op de hoogte gesteld van de begrafenis. De ceremonie zou een maand duren en eindigen met het uitroepen van Abeeku tot dorpshoofd. De vrouwen in het dorp waren van zonsopgang tot zonsondergang in de weer met het eten; er werden trommels gemaakt van het beste hout, de beste zangers werd verzocht hun stem te laten horen. Op de vierde dag van het regenseizoen begonnen de aanwezigen op de begrafenis te dansen en ze gunden hun voeten pas weer rust toen de aarde gortdroog was.

Na afloop van de eerste droge nacht werd Abeeku gekroond tot Omanhin, hoofd van het Fante-dorp. Hij was gehuld in schit-

terende stoffen, zijn twee vrouwen stonden naast hem, elk aan een kant. Effia en Baaba stonden naast elkaar toe te kijken, Cobbe mengde zich onder de aanwezigen. Zo nu en dan hoorde Effia hem mompelen dat zij, zijn dochter, de mooiste vrouw van het dorp, ook daar zou moeten staan.

Als nieuw dorpshoofd wilde Abeeku een daad stellen, een grootse daad om de aandacht op hun dorp te vestigen, om duidelijk te maken dat niemand om hen heen kon. Hij was nog maar drie dagen in functie of hij ontbood alle mannen uit het dorp op zijn woonerf. Hij voorzag ze twee dagen lang van eten en voerde ze dronken met palmwijn, totdat uit alle hutten een bulderend gelach weerklonk, of hartstochtelijke kreten.

‘Wat gaan ze doen?’ vroeg Effia.

‘Dat zijn jouw zaken niet,’ zei Baaba.

In de twee maanden sinds Effia was gaan bloeden, had Baaba haar niet meer geslagen. Beloning voor haar stilzwijgen. Op sommige dagen, wanneer ze eten bereidden voor de mannen, of wanneer Effia terugkwam met het water dat ze had gehaald en Baaba er met het kommetje van haar handen wat uit schepte, had ze het gevoel dat ze eindelijk met elkaar omgingen zoals moeders en dochters dat hoorden te doen. Maar op andere dagen sloop de dreiging weer in Baaba’s blik en begreep Effia dat de nieuwe zachtmoedigheid van haar moeder slechts van tijdelijke aard was, dat haar woede een wild dier was dat zich slechts heel even had laten temmen.

Cobbe keerde terug van de bespreking met een lang kapmes in zijn hand. Het heft was van goud, met gegraveerde letters die niemand iets zeiden. Hij was zo dronken dat al zijn vrouwen en kinderen in een cirkel om hem heen gingen staan, op een kleine meter afstand, terwijl hij tollend op zijn benen met het scherpe wapen maaide. ‘We zullen dit dorp laten baden in bloed!’ schreeuwde hij. Hij haalde uit naar Fiifi, die zich binnen de cirkel

had gewaagd, maar de jongen, sneller en leniger dan in zijn tijd als mollige baby, draaide zijn heup en de punt van het kapmes scheerde er rakelings langs.

Fiifi was de jongste geweest op de bijeenkomst. Iedereen wist dat hij een prima krijger zou worden. Dat bleek uit de manier waarop hij in een palmboom klom. De manier waarop hij zijn zwijgen droeg, als een gouden kroon.

Toen haar vader was vertrokken en Effia zeker wist dat hun moeder sliep, sloop ze naar Fiifi.

‘Word ’s wakker,’ fluisterde ze en hij duwde haar weg. Zelfs in zijn slaap was hij nog sterker dan zij. Ze viel achterover maar sierlijk als een kat sprong ze weer overeind. ‘Word nou wakker,’ zei ze nog een keer.

Fiifi’s ogen schoten open. ‘Laat me met rust, grote zus,’ zei hij.

‘Wat gaat er gebeuren?’ vroeg ze.

‘Dat is een zaak voor mannen,’ zei Fiifi.

‘Jij bent nog geen man,’ zei Effia.

‘En jij bent nog geen vrouw,’ bitste Fiifi. ‘Anders was je vanavond wel bij Abeeku geweest, als zijn vrouw.’

Effia’s lippen begonnen te trillen. Ze had zich al omgedraaid om terug te gaan naar haar helft van de hut maar Fiifi pakte haar arm. ‘We helpen de Engelsen en de Ashanti met hun handel.’

‘O,’ zei Effia. Het was hetzelfde verhaal dat ze een paar maanden eerder van haar vader en Abeeku had gehoord. ‘Je bedoelt dat we Ashanti-goud en stoffen aan de witten geven?’

Fiifi greep haar steviger vast. ‘Hou je niet van de domme,’ zei hij. ‘Abeeku heeft een overeenkomst gesloten met een van de machtigste Ashanti-dorpen. We gaan ze helpen hun slaven aan de Engelsen te verkopen.’

Zo deden de witten hun intrede in het dorp. Dik en dun, rood en gebronsd. Ze kwamen in uniform, met een zwaard op de heup, met ogen die voortdurend alle kanten op schoten, continu op hun